

Spel des gheschils tot Athenen

Ghenomen uyt het 17 Cap. van de Handelinghen der Apostelen

Dirk Schabaelje

bron

Dirk Schabaelje, *Spel des gheschils tot Athenen. Ghenomen uyt het 17 Cap. van de Handelinghen der Apostelen*. Nicolaes Biestkens, Amsterdam 1617

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/scha001spel01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Kort inhouden van dit Spel.

PAulus gaende door de Konst-leerende, doch Afgodische Stadt van Athenen, also hem synen Gheest over haer Afgoderye ontsettet, bestraft hare ongheschicktheden, als oock de quade Leeringhe die daer door eenighe Philosophen vverdt ghedreven, ghelijck hy mede de Ioden aldaer vvonende niet voorby en gaet. Het ghemeene Volck (by tvvee Griecken uytghebeeldt) hier over vervvondert zijnde, vveten niet vvaer zijt hebben, prysen haer oude Leeringhe, doch vvenschen om een eenich ghevoelen in haer Gheleerden te moghen sien. Na desen komt er een die de vvaerheyt vvat spottelijcken seyt, vvil dese met vele meer andre dinghen berispen, by nae elcks gebreken aenvvysende. Hier na der Ioden Scholle gheopent zijnde, vverter een Iodisch ghesangh ghehoordt, vvaer nae Paulus hen voordraecht zyne Predicatie van Christo, ende also de selve van den Rabbi der Schole vverdt vvedersproken, so vverdt door die dispute den Heere Iesus aldaer dies te klaerder betuycht. Ende vvort voort dit eerste deel met een leerlijck Ghesanck besloten.

In het tvveede deel vverdt ghehoordt een vvandel-discours op de Marckt tusschen een Iode ende Grieck, die niet alleen de Predicatie Pauli gehoort hadden, maer oock de lessen der VVet. Ghy hebter oock een aensprake Pauli tot die beyde, by de vvelcke tvvee verscheyden Volckeren vverden uytghebeeldt: Ende vverdt dit deel mede met een Ghesangh besloten.

In het derde deel vvordt voorghestelt een gheheele redenstrijdt oft geschil tusschen een Stoyck ende een Epicurisch Phi-

losooph. Ende daer op comt vvederom uyt den Laccher Gelasius, die sulcke tvvistighe Philosophen ende Priesterlijcke gheleerde Personen na haer verdienste bespot. Daer op dan mede volcht een leerlijck ghesangh.

In het vierde ende laetste deel praten al vvandelende over de Marckt drie Koopluyden die den bedriegelicken ende vvoecker-soeckenden Koop-handel op haer maniere bestraffen ende verachten.

Voorts doet Paulus een Vermaninghe tot Bekeeringhe ende Boete, vvaer in hy van de voorz. Philosophen vvort tegen-ghesproken, met vervvonderinghe der voorz. Coopluyden.

Eyndlijck volchter Pauli verschyninghe, beschuldiging en de verantvvoording voor den Raedt van Athenen, met t'samen zijne ontslaginghe: Ende ten lesten het sluytelijck gesanck.

Sonnet.

Seer vvel en met goedt recht vermaent de VVyse-Man,
Dat even 'tselfe dat ghechiedt is, sal gheschieden,
En dat het ghene dat ghedaen is by de Lieden
Hier voormaels, oock ghedaen sal vvorden nu voortan.

Iae datter gantsch niet nieuvs is onder't groot ghespan
Des Hemels, daer de Son soo snel pleecht door te vlieden.
Die't segghen en het doen der menschen vvil bespieden,
Zal vinden, datter gheen vvoordt vvaerder vvefen kan.

Heeft Zeno de Stoïck den Nootdvvang sterck ghedreven?
Heeft Epicuur ghestelt in vvellust 't hoochste goedt?
Men vinter nu oock veel die haer tot vvellust gheven,

En veel die even soo als Zeno zijn ghemoedt.
VViert Paulus hier ghelooft, daer als een Sot gheplaecht.
VVat vvonder ist, dat ghy *Scabaelje* me soo slaecht?

R. Telle.

Beelden van dit teghenvoordich Spel.

Paulus d'Apostel.

Corydon, } 3 Griecken.

Iason, } 3 Griecken.

Epistemon, } 3 Griecken.

Gelasius, een belacher van allerley
vreemde grillen.

Rabbi, d'Overste der Scholen,

Lechi, een Iode.

Epicurus, } 2 Philosophen.

Cleanthes, } 2 Philosophen.

Titus, } 3 Koopluyden.

Talus, } 3 Koopluyden.

Eurialus, } 3 Koopluyden.

President ende Raets-Heeren.

Ioodtsche Zanghers ende hoorders der
VVet.

Choor.

*Eerste Deel.**Paulus.*

'Tis waer dat ick wel eer van dees Atheensche Stadt
 Hebb' deur 'tgherucht ghehoort ende verstaen, hoe dat
 Men hier veel konsten leert in all dees hooghe Scholen,
 Ick prijs de konsten nut, die niet onkunstich dolen.
 De konsten diem' hier leert, zijn goet en zeer oorbaer.
 Alzoo de reden wyst te reed'nen wel en klaer.
 Te disputeren scherp, oft reeck'nen groote sommen,
 Oft dat den Schipper kan deur kond' der Sterren kommen
 Ter Haven wenschelyck, uyt kommer vry en last.
 O konsten prijsbaer goet, voor diese ondertast.
 Dees Leer die wyst den Pat om comen tot meer weten:
 Maer ick sie dat dees stadt van Weters wert beseten;
 Doch Weters niet te recht, 'twelck myn ghemoedt beroert,
 Dees konstenaers die zyn tot ydelheyt vervoert;
 Dees Meesters, die men moemt, Wys-gierich, Wijs-gheleerde,
 Och waren zy maer wys, ick hietse gheen verkeerde.
 Dit draecht hem hier zo toe, wanneer men 'twel besiet,
 Dat menich weter weet, maer wetend' weet hy niet.
 Wat wordt hier al gheleert van Son, van Maen en Starren,
 Maer daer dit werck op wijst, by dien zyn dese Narren,
 Sy hebben hooch verstant, en zyn tot waen verlicht,
 Alsoo dat 'tware licht is buyten haer ghesicht.
 Ey siet eens aen dit werck, 'tis droeflijck om te merken;
 Mijn hert schrickt dat ick zie al dees afgoodtsche wercken:
 'tIs al Outaer en Beelt, waer ghy siet op de Straet,
 De Philosophen zijn van wijsheydt buyten Raedt.
 O Stadt, O schoone Stadt, de fleur van't wyse Griecken,
 Welckers roem wert verbreyt met uytghebreyde wiecken,
 V prijsmen niet te recht, u doen verdient gheen prijs,
 Ghy d'waelt in den Gods-dienst, u Wysen zijn niet wijs.
 Ghy bromt nochtans en stoft op u Gheleerde vele,
 Nochtans ghy hebt oft u heeft Sotheyt by der kele.
 Hoe zyt ghy so verdwaelt, hoe zijt ghy zo verblindt,
 Dat ghy u handen werck al meer dan God bemint?
 Maer wonder, wonder ist, datmen deur veel studeren,
 Den wercker van het werck niet eens zou kennen leeren.
 Ia wonder segh ick ist, 'tis wonder heel en al,
 Dat so 'tontfanghen goet ghebruyckt wordt tot mis val.
 De sin stijcht niet recht op, wie macht de ghever wesen?
 Dit Volck oft hen ghedacht is afghedwaelt van desen:

Oft 't soecken wordt niet wel met ernst van hen ghedaen,
 Off hebben lief ghehadt de ydel loghen waen,
 Off hebben gheerigh valsch de eyghen doolhofs wille
 Te veel ghegheven toe, want zy zyn nimmer stille.
 Haer weet-gierighen Gheest, en 'tvlieghende ghedacht,
 Vaert hooch ter Wolcken op, en neemt op alles acht:
 Doch d'overleggingh werdt met dwangh deur wil gheweven,
 Dies werdt het met den wint van dwalingh neer ghedreven,
 En valt tot in den gront, daer alle weten suft,
 Dan werdt den Gheest vervult met dwalende vernuft.
 So ist gheen wonder dat ghedoolt wordt op der straten,
 Wanneer den Vragher vreemt hem niet en stelt ghelaten,
 Haer wil een kennis wil, en spreeckt wie heeft onkond?
 In desen dool-hof wast den Boom van alle zond:
 Dit maackt een hoverdy, een weten groots, daer over
 Komt menich Afgodt hier, werdt die dan elck belover
 Soo stemmens' op haer dienst van offer en ghesmoock,
 De Duyvel die ontfanght dees gaven, en den roock
 Verdwynt in d'ydel Lucht, alsoo oock haer ghedachten,
 En d'ydelheyt ist loon en eynde van haer trachten.
 Sy weten nochtans wel, de werelt wert bestiert,
 Maer hebben Goden valsch tot sulcken werck verziert,
 Behalven die alleen, die deur besneden sinnen
 Haer dwalende vernuft met d'hulpe Gods verwinnen:
 Die deur het werck daer God zijn krachten me betuycht,
 Hebben met kracht den hals der stijfheyt neer ghebuycht.
 Maer d'and'ren hoop, eylaes! die steeckt so vol onrusten,
 Dat sy voor zalicheyt achten haer geyle lusten.
 Wat werdt doch uyt 'tghevolch van zo een Leer ghebroedt,
 Dan een woest leven, vreemt vant deuchdelycke goedt?
 En of nu and're sien wat Godlycks en onendich,
 Soo segghens' datter niet gheschiet, of 'tis nootwendich.
 'tZy dat nu de Natuer oft Godtheydt werdt beoocht,
 'tGhevolch van dese Leer styft 'tVolck dat niet en doocht.
 Goe Wetten zyn veracht, en ander goede Lieden;
 Want 'tsegghen is, dit moet, en 'tmoest also gheschieden.
 Dees nootdwinghende Leer doet staen int goede stil,
 Onschult aldus men doet, het moet doch gaen soo't wil.
 O Stadt, vermaerde Stadt, van wysheyt waert in deuchden,
 Hoe vol gheluck waert ghy, en ick te meer vol vreuchden!
 Maer nu eylacen! nu, hem mynen Gheest ontsteeckt
 Siend' uwen Gods-dienst, die int rechte u ghebreeckt,
 V overg'loof in my een hert beroert verweckte;
 Elck Filosooph in u, maeckt een besonder Secte.

Zy zijn soo vast ghestelt op dit of dat verstandt,
 Dat zy hier twisten licht om ydel stof en zandt,
 En of zy al neus-wijs van dinghen veel verhalen,
 Soo sietmens' inden gront van haer Gods-diensten dwalen.
 De Ioden die alhier t'Athenen zijn ter woon,
 Die zyn oock ongheleert, die Leere van Gods Soon
 Die is haer ergherlijck, zy willent doch niet weten
 Dat Iesus is de Christ, verklaert door de Propheten.
 De Wet die haer zou zijn een Leydts-man tot den Heer,
 Die werdt van haer mis bruyckt, recht teghen Christi Leer,
 O Volck! hertneckich Volck, dat lieflijck hoort te schynen,
 Daer door dit Heydensch' Volck mocht komen te versynen,
 Hoe duyster is dijn glans, ja swart ghelijck de nacht,
 Ghy zijt gheen Ioden recht van Abrahams Gheslacht:
 Ghy volght doch gheensins naer den voorganck van dien Ouden,
 Die met een vast gheloof op Gods beloft vertrouden.
 Maer laey ghy zijt al in scheuringh ghekrackeelt,
 Ghy zijt in rottery, vol twisten al ghedeelt,
 En dooldt door valschen waen, en soeckt verkeert u leven;
 My jammert uwes gantsch, O Volck van Godt verheven.
 Soo dat, indien my Godt met zynen Gheest versterckt,
 Die zeer vruchtbaer door my in alle plaetsen werckt,
 Indien my God segh ick hier hulper sy ghebleken,
 Soo sal ick t'Iood'sche Volck van Iesu Christo preken.

Twveede Handelinghe.

Corydon.

Wat zeyt die Man al goets? Wat draecht hy ons al voren?
 My dunckt dat ick ben doof, en dat met open ooren,
 So weynich vaet ick van een reden soo ghedaen.

Iason

Ick kan my vande zaeck haest niet met al verstaen,
 Zeer duyster, vreemt, verwart, zijn my alsulcke reden.

Corydon.

'tGhelach is ydel, want Atheen ist fleur der Steden.

Iason.

Ia kost'lijck is Atheen van Tempels en Ghebouw,
 Maer 'thert van desen Mensch was met swaermoed'ghen rouw
 Daer over scheen beroert, alsoo dat hy ten leften,
 Dan Stadts Gods-diensten en Goon sprack niet een woort ten besten.

Corydon

Een Iode leeckt te zijn aen handel en aen spraeck,
 Die hebben soo wat nieuws, oft aers, een vreemde saeck:
 Maer Gods-dienst scheelt van d'ons in wercken en in woorden.

Iason.

Dan onse Gods-dienst ick hem laster spreken hoorden,
Ons Philosophen hy gheraect heeft aldermeest.

Corydon.

Maer hoe? hier is in stadt menich vernuftich Gheest,
Die Ioden plomp en slecht ghenoechsaem soudent leeren.

Iason.

Maer ick en hoorden hem de Ioden niet vereeren,
Haer Gods-dienst en haer doen was vol ghebreck en lack.

Corydon.

Wast dan van dese Goon dat dese Mensche sprack,
En was zyn Leere nieuw? O wonder vreemde dinghen!
Hier zyn Goden ghenoech, meer hoeftmer niet te bringhen!
Wy hebben Tempels veel, en elck heeft zynen Godt:
De Wijsheyt woont hier self, of Pallas die waer sot.

Iason.

O jae! het is hier al wat datmen mach versinnen,
Ons Philosophen kloeck en zijn niet t'overwinnen,
Soo dat ick niemant ra t'instel van nieuwicheyt,
Want 'twert altijt van d'een of ander wederleyt.

Corydon.

Iae desen komt te laet, hy macht hier niet afklaren,
Ons Wysen die zijn loos, deurtrapt en wel ervaren;
Ons Platonischen zijn seer vroom in al haer zeen;
Ons levens hoochste lust leeren d'Epicureen:
Een leven streng in deucht de Stoysche ons voor-legghen,
Maer of ons leven niet gheschickt waer nae hen segghen,
Wanneer soodanich werck komt dryven uyt natuur,
Die quaet verdorven is, en hout een wesen stuur,
Sulcks segghense gheschiedt uyt nootdwangh, en versieren,
Dat de voorsien'ghe Goon dit werck also bestieren.
Sy schryven de Natuer veel quade krachten toe,
So machm' oock leven quaet, al leerens' ons int goe.
Doch moeten wy af-staen van boosheyt en die haten,
En leven vroom, soo veel Natuer ons wil toelaten.
Hoe loflijk is die Leer, waer van dees schoone Stadt,
Een hooghe wyse naem heeft over langh ghehadt.

Iason.

't Is waer, elck mach hier stil met zyn Ghebroeders leven,
Is yemandts hovaerdy yet wat te hooch verheven,
Is yemants Saal oft Huys te kost'lijck ghestoffeert,
Oft is yemant int kleet niet ghenoechzaem verneert,
So zynse som ghesint na haer kleedinghs wt wysen,
dat zy de hovaerdy verachten en misprysen.

Corydon.

Maer and're segghen weer, hovaerdich is haer hert,
Athenen is voorwaer een Dool-hof heel verwert.

Iason.

Dit was de klacht van dien, waer toe dient sulck verhalen?
Wy zijn doch menschen al, en onderworpen 'tdwalen.

Corydon.

Maer waer toedient 'tghewar van dees ghedeelten al?
't Waer beter eens ghesint, als men Gods-dienst doen sal.

Iason.

Elck een spreeckt hier alsoo, en gaet zijn eyghen ganghen,
En elck blijft als ghelijmt aen zijn opiny hanghen.

Corydon.

Maer Iason wat raeckt ons dat elck zijn sin verkiest?

Iason.

T'is jammer datmen 'tmeest soo veel om't minst verliest.

Derde Handelinghe.

Gelasius.

Ick heb met neersticheyt nae dese twee gheluystert,
Tis wonder dat elck siet en niemant is verduystert,
Elck wyser is als aer, in hooch oft laghen staet,
Elck als een Philosoph hem inden schijn ghelaet.
Veel vant alweters Volck haer beter moeyen mochten
Met hun hantering, dats' haer Broodt te winnen sochten,
Dan haer met twist en strijdt te maken ongherust,
En leven Godlijck soo met yver en met lust,
Ick acht sy souden dan gheacht worden voor wyser;
Maer nu steunt elck op't zijn, elck is hem selfs een pryser,
Elck vliecht met zijn verstandt tot God toe Hemel-hooch:
Maer denckt eens Mannen denckt, hoe dat Icarus vlooch,
Die tot zijn ongheluck quam dalen haest'lijck neder,
Icarus nu verrijst, en vliecht noch daechlijcks weder.
Daerom wacht u daer voor, te dalen soo is schant.
Wie daelter meer dan die op vliecht met waen-verstant?
De menich dunckt sich wijs, des doet hy wyse treden.
De menich hout zijn hals, al waer sy sonder leden.
De menich toont hem wijs int setten van zyn hoet.
De menich koord of kraegh, of mantel maeckt hem vroet,
De menich wil 't ghesicht en wesen houden statich,
Men kan dit al wel doen, en zijn noch mal en hatich.
Niet dat ick 't seg uyt schimp, of tot een anders spijt.
Elck houd' hem wel te vreen, d'wijlt hem een Geck verwijt.

En soo hem yemandt vint besoetelt met ghebreecken,
 Die seggh' tot my, hebt ghy u selven wel bekeecken?
 Ia malle Luy (denckt dat) besien haer selven meest,
 En dencken by haer zelfs, wat ben ick een fray Gheest,
 Hoe voecht my dit om 't lijf, hoe statich staen dees kleeren,
 Maer noch zal aldermeest mijn wijsheydt myn vereeren.
 Ghy al sult prysen my, want ghy zijt al goedt mijns,
 En zegghen, dese Geck zeyt yghelijck het zijns.
 Al liepmen maer lancks straet wat snoeperen of lecken,
 Oft dronck' men 'tlijf vol bier, oft waermen eenen Vreken,
 Oft een verwaenden Sot, oft eenen vol hovaert,
 Oft eenen Hypokrijt, dees Geck is soo van aert,
 Hy zoudet hier een Mensch dus opentlijck verwyten:
 Dat seghje doch van my, niet waer, tot myner spyten?
 Maer ick ben wel te vreen, dat je dit van my zeyt,
 Malle Luy segghen is veel tijdt wel de waerheyt.

Paulus.

Gemeenlijck dooltmen zeer in onbekende hoecken,
 Men doolt oock int verstaen van de subtile Boecken,
 Men doolt altijd int gheen ons niet en is bekent,
 Een vreemt Man in een Stadt weet niet waer hy hem went:
 Seght sijn Man, waer ga ick best nae der Ioden Schole.

Gelasius.

Gaet al de straet recht uyt, so moochdy gheensins dolen,
 Goe Mannen my werdt dick zo 'teen of 'taer ghevraecht,
 Ick wijs het Volck te recht, soo wel dat haer behaecht.
 My dunckt d'aenspraeck tot my wil daachlijcks noch vermeeren,
 Gemeenlijck spreecktmen Luy, en vraechtmen Luy met eeren.
 Ick heb wel eer gheweest dat ick gingh heen en weer,
 Op Marckt, op Beurs, straet op, en wederom straet neer,
 En niemant groete my met Woordt of hoet te lichten,
 Ick was verwondert selfs, mijn Neven en mijn Nichten
 En achten my gantsch niet, ick dacht wat of dit doet?
 Men stuypt voor and're neer en lichter voor den hoet:
 Wel zeyd' ick wat is dit? loop ick dan nu om dollen,
 Weet ghy wat ick gingh doen? ick kroop in schoonder Wollen,
 Ick snapte my wat op, als ick dus moy quam aen,
 Terstont werdt my veel eer van yghelijck ghedaen.
 En ick bevant dat nu de Luy gheen menschen kennen,
 Maer dats' haer ooghen op koleur en Laken wennen;
 En als my int ghemoedt een van mijn kennis quam,
 Zeyd' ick hoe ist met u? hoe gaat het oude stam?
 Dees klaechde my hoe zeer dat hy was uyt ghestreecken
 Van eenen die zeer rijck en treff'lijck hadd' ghebleecken.

Ick vraechd'hem had hy oock den lof van ware deucht
 Oft tuischt' en dobbeld' hy, en dronck hem vol met vreucht?
 Ick lette daer niet op, noch hadd' gheen achterdincken
 Zeyd' hy, my docht 'twas Goudt al datter scheen te blincken.
 Mits lacht' ick doen om hem, en sprack ghy zyt betaelt,
 O Kap-geck dat ghy noch soo aen de Kap verdwaelt,
 Loopt heen ghy zijt niet wijs, maer gaet wel half op schroeven,
 Schoon Kap of zyden Kleedt zijn dick ghevoert met Boeven,
 't Gaet met een swygert deur, so moyaert nu wat looch,
 Oft met den rijcken schijn der goeden veel bedrooch,
 'Ken wil gheen eerlijck Kleedt verachten noch misprysen,
 Maer seg dat die het draecht hem eerlijck moet bewysen.
 Ick liep te voren heen ghelijck een halve Geck,
 Maer van dus moy te gaen, vant ick seer goedt dien treck
 Ghelijck dees Vrysters al so wel als ick dit weten,
 Waer je niet moy ghekleet, Vrysters je bleeft vergheten,
 Ghy weet doch al ghelijck wel dat de Vryers mal
 Zien op een handt vol goed, oft moye Kleertjens al.
 Doch my leydt noch int hoeft hoe Vaer ons eens vertelde,
 Datter eens eenen was, die so een Wet in stelde,
 Dat Dochters van het goet haers Ouders waren bloot,
 Zy deelden Landt noch Zandt als d'Ouders waren doot,
 Om dies wil dat men sach doen naer een goede Vrouwe,
 Met Eer en Deucht bekleedt, haer Huys en Man ghetrouwe:
 En voorts verhaeld' hy noch dat voortijds was gheschiedt,
 Dat haer de Vrouwen so zeer op en pronckten niet:
 Dan met een liefde kuys en zedelijcken wandel.
 Ick gae, eer ick belet een treffelijcker handel.

Vierde Handelinghe.

Een Ioodtsch Ghesangh.

*Israels Godt ghedenckt aen dijn Verbondt,
 Siet op u Volck, bevvaerders dyner VVetten,
 Vvilt op de daedt van dyne Dienaers letten
 Die doch u VVoort steeds hebben inden Mondt.*

*Ghebenedijt 'tZaet Abrahams met kracht,
 Draecht sorghe voor de uytverkoren Zielen,
 Maer dempet uyt, en vvilt gheheel vernielen
 'tGodloose Volck, haters van u Gheslacht.*

*Ghy hebt vvel eer d'Egyptenaers verdaen,
Die uvve Schaer ter doodt vviden vervolghen,
Al 'tboos Gheslacht dat op ons is verbolghen
Die moetet oock als dese soo vergaen.*

*Heer dyne VVet, die Moyses heeft ontfaen,
VVy lesen hier, op dat doch niemandt dole,
Zeghent dit Volck, bevvaert dees Heylghe Schole,
Dijn Ooren laet doch over hun op-staen.*

Paulus.

Gheslachte Abrahams, met oorlof, gheeft ghehoor,
O luystert! Heylich zaet, ick zal u draghen voor,
Hoe ghy der Zielen heyl, het eynde uwer Wetten,
In plaets van yd'len roem, meucht in u herte setten.
Ghy weet en zyt gheleert hoe uwer Vad'ren Godt
V zeer voordeelich is, en spreeckt tot u, als tot
Zyn Kind'ren die hy liefst, als tot zijn uyt-verkoren;
Want ghy van Abraham afkomstich zijt gheboren.
V is oock wel bekend, na 'toordeel van u mont,
Hoe treflijck u aengaet zijn Heylich goet Verbondt,
En 'thooght van allen daer ghy u in sult verblyden,
Godt heeft deur Abrams Zaedt belooft 'tghebenedyden,
En d'wyl hy niet en seght, Zaden, maer Zaet, dats een,
Soo zou dien zeghen hem tot d'Heyd'nen oock uyt-breen:
Doch dese heyl komt toe voor d'ander u Gheslachte,
Maer uyt een eenich Zaet men alle trooft verwachte,
'tWelck Moses heeft ghesien, 'twelck Moses heeft verstaen,
Des hy noch voor zijn doodt heeft dit bevel ghedaen.
De Heere uwen Godt zal een Propheet verwecken
Wt u Broed'ren als ick, ghy zult u daer toe strecken,
Te hooren hem als my, want-Godes Heylich Woort,
Sal legghen in zijn mondt, so wie dat niet en hoort,
Werdt uyt zijn Volck gheroyt, de Heer sal hem verdryven.
Mijn Broeders soo wy nu ghelooven Moses schryven,
Mijn Broeders soo wy oock verstaen 'tverbondt doch yet,
Wy weten dat dien heyl belooft kan missen niet:
En Abram, die altijd na 'teeuwich had verlanghen,
Die heeft al zynen troost in dees beloft ghehanghen.
Dewyl der zielen vreucht en 'teeuwich blyde goedt,
Deur dit belofde zaet verkregghen wesen moet.

Soo heeft hy niet ghesien, als vele op 't vergancklijckt;
 Maer op het ghene dat toekomend' was onwanck'lijck,
 En d'Heere Zebaoth, daer al dit goet van komt,
 Die heeft derhalven dit verbont eeuwich ghenoeemt.
 Ey siet dan heylich Volck, laet u gheen heyl ontrooven,
 Maer wilt, als Abraham, des Heeren Woort ghelooven.
 Nu weet ghy door Gods Woort, ghy hebt selfs wel aenschout
 Dat God ons niet belooft, of dat hy 't ons oock hout,
 Dat wy voor desen hem door yemant hebben kregghen,
 Weet ghy wel neen (ghy wacht noch daegh'lijcx op dien segghen)
 Noch oock van een Propheet, soo Moyses is gheweest,
 Of van een soo als hy, ghy nergghens niet en leest.
 Ghy hebt wel Vorsten g'hadt, Voorganghers en Propheten,
 Maer gheen van allen heeft hem dien te zijn vermeten.
 En of ghyliden, die begeerich zijt nae twist,
 Seydet, daer Moys' af spreeckt, dats Iosua, die ist;
 Want hy int goede Lant ons voor-Ouders ging vooren.
 Dees spreuck ghy qualijck draeyt, dit moochdy dus aenhooren.
 Is Iosua ghelijck als Moyses? jae, een Vorst.
 Maer was hy een Propheet, die Wetten gheven dorst?
 En was Gods heylich Woort soo in zijn mont gheleghen?
 Heeft hy ghepropheteert? tot wien? waer van? waer tegghen?
 Ghebiedt heeft hy ghehadt, maer niet in sulcker voeggh.
 De gront van dese reen is klaer en vast ghenoeeggh.
 Gods stemme ghy niet mocht aen Horebs Berch verdragghen,
 Des in een Middelaer, als Moys', had God behagghen;
 Dats een Propheet als hy, doch treflijcker van dienst,
 Dit ist dat God belooft, en dit is ons het sienst.
 Hoort reden met verstandt, moetwillich niet en zondicht,
 Wt Davids Stam en Stadt is ons Heylandt verkondicht;
 Oft segghdy Moses weet oft schrijft ons daer niet van!
 So maeckt onwetent ghy oft trouweloos die Man.
 Daer werdt hy af ghevrijt, God liet hem weten veylich,
 Zijn recht en zeden goedt, en zijn verbondt zeer heylich.
 Den troostelijcken troost ghy selver ons beschrijft,
 Hy leert u'tminst der Wet, ontrou hy niet en blijft,
 Het meeste dees Propheet, daer van leest zijn verklaren,
 Ontschuldicht Mose dan, wilt liefst u zelfs beswaren,
 Ondanckbaer Volck, ziet hoe ghy Mose niet en spaert,
 En leefd' hy heden noch hy walchde van dijn aardt.
 Mose maeckt ons bekent Iacobs voorsegghingh heerlijk,
 Van dees Heldt of Propheet, of Salichmaker leerlijck.
 Ymmer dan, Mose heeft wel g'weten Gods beloft,
 End' zyne wetenschap verborghen noch versloft.

V heeft hy die gheleert, op dat ghy ghehoorsaemlijck
 Gods Woorden gheeft ghehoor, ghelijck u is betaemlijck.
 Doch Mos' ist niet alleen die van Christo voorseydt;
 Maer David spreeckt so klaer van al zijn heerlijkheyt:
 Zijn lyden en verraet, en volghens zijn verrysen,
 Wt Esata ist klaer en goet om bewysen,
 Hoe dat hy ons belooft is tot een Vorst en Heldt,
 Hoe tot 't Wijn-pars treen hy hem Godd'lijck heeft ghestelt;
 Hoe hy ons last en schult heeft als de zijn ghedraghen,
 Hoe dat hy is gheplaecht, ghemartert en gheslaghen.
 d'Wtbeeldingh van zijn dienst is den ghevangh'nen swaer
 Verlossingh te doen kond, en voorts een salich Iaer,
 Den drucklighen zondaer te wassen van zijn sonden,
 De Slaven worden deur hem vanden dienst ontbonden.
 Ghelooft ghy, verstaet ghy, en weet ghy al wel dit?
 God wil ghetrouw'lijck zijn ghena houden David.
 Dit heeft hy vast belooft, dit is ons troost en leven,
 's Heeren gheboorten Stadt is Bethlehem beschreven.
 Al dit ghetuych der Schrift, benevens 't Wet-boeck stranck,
 Hebt Israliten ghy, gheeft God den ghever danck.
 Want u is Lieft ghejont, veel meer dan alle Volcken;
 Ia soo den Hemel is bekleedt met duyster Wolcken,
 Of soo de Boomen groen met Schorsen zijn omset,
 Soo is ons Conincks dienst omvanghen in de Wet.
 God wil dijn zalicheyt, wilt ghy die en zijn Woningh?
 So maect dat ghy omhelst nu desen nieuwen Coningh.
 Op dat ghy met begrijp mijn reden meucht verstaen,
 't Gheen voortijts was belooft dat heeft Godt nu voldaan.
 't Welck in d'Oudtvaders g'loof was werckend' een verlanghen.
 De Kind'ren nauw'lijck weert die hebben dat ontvanghen,
 O Mannen! luystert toe, ooren en hert ontsluit,
 d'Afbeeldinghe der Wet die is gheloopen uyt.
 't Voorsegghen is vervult, den Heylandt isghecomen
 Met kracht en teek'nen groot, wy hebbent al vernomen.
 Dat die stom, blint, oft lam, melaetsch of kreupel was,
 Bezeten, doof, ja doodt, hy levendich ghenas.
 Ghy hebbet selfs ghesien, oft g'hoort door 'tgoet gheruchte
 Hoe Iesus helpsaem was elck een die tot hem suchte,
 Oft mach Schrifts voorseggingh die men vervult nu sict,
 Oft teeken, oft zijn Woort, of tuyg'nis gelden niet?
 Ia wat sal ghelden dan? oft wat suldy ghelooven?
 Gheloofdy stommen spraeck, noch 'tsnel ghehoor der dooven,
 Noch 'tscherp ghesichte van den blindt gheboren, noch
 De reynheyt van melaets? Volck onghelooovich och!

Gheloof dan sulcke die van dootheyt alreets stoncken,
 Gheloof dat Iesus is de Christus ons gheschoncken,
 Gheloof dat hy zijn Bloet om onse schult vergoot,
 Gheloof oock dat hy is verresen vander doot.
 Ghy wilt doch David niet als loghenaer bespotten,
 Die secht dijn Heyl'ghe Heer en sal gheensins verrotten.
 Hy selfs is al verrot, hem raectt dan niet dees reen,
 Maer ons Vorst heeft de dootd verwinnende vertreen.
 Oft wilt ghy noch u hert tot dit Gheloof niet buyghen?
 Hy heeft hem nae zijn dootd by ses hondert ghetuyghen
 Levendich laten sien, van d'uwe doen een gast
 Heeft ongheloovich hem zijn lit-teeckens ghetast.
 Gheloof ghy het dan niet? Veracht ghy Schrifts voorsegging?
 Ghy veracht Moses Wet, met al 'tghetuychs voorlegging,
 Daer in dat d'hoochste saeck aen drie ghetuyghen stont,
 Gheloof het tuyg'nis dan van menich hondert mont,
 Gheloof my, die ick selfs dit onkondich versmade,
 Eer Iesus my verscheen met bysonder ghenade:
 De Schrift ick ondersocht, en inde Psalmen vant,
 De Heer spreekt tot myn Heer, sit t'mijnder rechter hant,
 Tot ick dijn Vyanden maeck tot dijn voetschabelle.
 Davids Heer Iesus is, daer onder alle felle
 Haer buyghen moeten haest, dit gheeft my noch een schrick,
 Want mijn is sulcks gheschiet, mijn selfs ghetuych ben ick,
 Gheen sond' wert wech ghedaen door Bocken bloet of Ossen,
 Dit tuycht Schrifture, maer Iesus Bloet werckt verlossen.
 O Heylich Volck! u is oock gheensins onbekent
 De spreucke die daer seght van een nieuw Testament.
 Ghedenckt te spreken niet, dit onse Wet verachticht,
 De Wet die wert hier deur in hare kracht bekrachticht:
 Want sy als Leyts-man goet die brengt ons hier ontrent,
 Diese nu niet en volcht, haer lastert, breeckt en schent.
 Maer wy en zyn alt saem ind' Wet niet vroom ghebleven,
 Soo gheeft ons God een nieuw, om wel daer nae te leven,
 Die met soo veel gheboon en dienst ons niet beswaert,
 Maer t'pit en t'merch der Wet is ons daer in verklaert,
 D'eenich hoochst' Offerhand' dit vast maeckt en beseghelt:
 Ghy siet de Liefde Gods, soo ghy u daer naer reghelt.
 Dees Vrede bootschap goet by u doch plaetse gheeft,
 Ick spreek ghelijck die Heer my uyt te spreken gheeft.

Rabbi.

Men heeft dy toeghestaen met oorlof wat te spreken,
 Dultmoedich dy ghehoort, doch niet gheacht dijn preken.
 Oock weet ick dat ghy ons afmaelt als seer vervuylt.

Wy weten wat in dy en in dijn Leere schuylt.
 Dees Leer men wederspreeckt, en staet in alles teghen.
 Wy laten ons van Wint noch ydelheyt beweghen.
 Die Schriften die ghy bruyckt, treckt ghy van haren sin,
 De duydnis die ghy doet, heeft niet met allen in,
 Want als Messias komt, sal hy ons haest verlossen;
 Maer desen heeft noch Knaep, noch Waghen, noch gheen Rossen.
 Armoedich heeft hy heen deurloopen al het Lant,
 En dat ghy hem verheft, dat is dijn kleyn verstant.
 Wy die de Schrift verstaen, en daghelycks deurlesen,
 Weten dat Messi sal een machtich Coning wesen,
 Zijn heerschappy gaet van d'een Zee tot d'ander breed.
 Is dese Coning? toont zijn Coninglijck bescheet.
 Waer is zyn Rijck? waer streckt de grense zijnder Landen?
 Toehoorders let op my, dees Leeraer komt in schanden.
 De naam van Iesus my noch inde ooren ruyst,
 Die schand'lijck tusschen twee Moordenaers is ghekruyst.
 Hy heeft zijn loon ontfaen, men moetse soo tracteren
 Die Coning willen zyn, Gods Tempel schandiseren.
 Ons Priesters hebben al verstaen wel dit bedrijf,
 s' Hebben hem aenghetast, en voorts ghestraft aen't lijf.
 Al scheen de saeck wat swaer, sy is nochtans begonnen,
 En door ghetuyghen ist ghevonnist recht ghewonnen.
 Niemand sy dan soo mal, dat hy hier gheef gheloof,
 Verhert dijn hert, en hout dijn ooren stijf en doof.
 Wilt op het spreken van den desen niet meer schaffen,
 Dan offer eenen hout ghestelt waer om te blaffen.

Paulus.

Rabbani, heb dy niet uyt David dit verstaen?
 Ick ben een worm, gheen mensch, een spot, veracht, vol smaen,
 Al die my sien, haer mont tot spotten open splaten,
 Myn handen zijn doorgraft, myn voeten hebben gaten.
 Stieren en honden groot die hebben my omringt,
 Om mijn ghewaet en kleedt men met het lot omspringt.
 Is David dit gheschiet? secht, Rabbi, zijn sijn voeten
 Doorsteken en doorgraeft? heeft hy dit lyden moeten?
 Bewyset, waer? wanneer? en hoe? of wert beschaemt,
 Ick weet dat Messias een Coning wert ghenamt;
 Doch zijn Rijck sal hy niet als Coning aertsch bestueren,
 Maer eeuwich sal zijn Rijck in eeuwicheyt ghedueren.
 En eer hy in zijn Rijck intrect met groote macht,
 Soo moeste zijn verlost zijn Goddelijck gheslacht.
 Iae alle die vol hoops opt Rijck Israels hopen,
 Daer van is hy de deur, en d'ingang die staet open.

Maer segdy, ja verlost? dit heeft hy niet ghedaen.
 Van wien? waer in? en waer sydy dus hart ghevaen,
 Dat ghy Lijf-lossing wacht om d'Heyd'nen te vernielen?
 Ghevanghen heeft hy meest de Duyvel nae der zielen,
 Wildy ghelooven, ghy wert flux deur Iesum los.
 Maer ghy zijt gantsch verblint, den arghen schalcken Vos
 Maeckt u verkeerd'lijck wijs, dat ghy niet zijt ghevanghen.
 Dees yd'le waen die heeft u herte vast omhanghen.
 Dus wacht ghy op een heyl, die u in deser tijt
 In alle wellust voert, en tydelijck verblijt.
 Dus sydy Schrift-gheleert, verkeert in al u wanen.
 Dit doet dat Iesu Woort, noch Leere, noch vermanen
 By u niet ghelden mocht (maer bleeft verhart versteent.
 Ghy hebt den Soon des huys vernedert en verkleent:
 Veel meer wacht ick van u versmaetheyt, spot en laster.
 Och hoorders die toe hoort, ghelooft my des te vaster.
 Want soo op't voor-seg ghy opmercking nemen sult,
 Siet toe, wacht u, of aen u wert de Schrift vervult,
 Die spreekct, dat ghy niet sien en sult met open ooghen,
 Noch met 'thoorende oor oock gheen ghehoor ghedooghen,
 Ey slaet myn reden ga, en ondersoeckt die Schrift,
 Bidt God om zynen Gheest, oft des Vyandts vergift
 Sal u verseeren gantsch, en dwalen doen u sinnen.
 Des mint Godt d'wyl hy u noch selver wil beminnen.

Rabbi.

My is alhier 'tghebedt, als Hooft-Leeraer der School,
 Wie raedt u hier soo stout te segghen dat ick dool?
 Waert op een ander plaets, ghy sout soo veel niet spreken,
 Of 'tsoud' my niet aen wil, maer aen de macht ontbreken.
 Wat segdy dwael-gheest al? loopt heen, en elders snapt,
 My lust te hooren niet een reden soo deurtrapt.
 Ick weet u Leer, maer doet hier teeck'nen, spaert veel segghen,
 Want ick en achts niet weert om al te wederlegghen.
 De Ioden vervoerdy soo niet met reden slecht,
 Want sy zijn aen Gods Wet verbonden en ghehecht.
 Doedy een teecken valsch door quade konst met lachter,
 Soo toondy dynen aert, wy wijcken van u achter.
 't Swyghen wert dy geboon, dijn klap ons niet en lust,
 Dijn moeyt' is te vergheefs, swijght stil, en hout dijn rust.

Choor.

*Men ziet de VVerelt heeft Afgodery verkoren,
Elck nae zijn vville leeft vvoest, vvilt en onherboren.
Niemant heeft hem te storen, als hy't nae zynen vvil
Al doet, gaet hy verloren, hy svvijcht met reden stil.*

*VWie soud' in sulcken stadt als 'tvijs beroemt Athenen,
'tVermoen hebben ghehadt dat sy houten en steenen
Verheffen met goe meenen, en eeren die als Godt;
Daerom acht God met eenen als s'VVerelts vvijshey sot.*

*Maer of dees zijn ghesint tot Beelden en Altaren,
Veel and're diemen vint d'Afgod Mammon bevwaren.
En of vvil heele scharen Christi Leer nemen aen,
Sy om diesvvil van haren Afgod niet af en gaen.*

*Laet ons dan desen rom van God-gheleertheyt haten,
Soo lang tot vvy volkom d'Afgoden al verlaten,
Al eertmen op der straten gheen Beelt met goude kleen,
Noch kanmen in veel staten zijn met d'Afgoden een.*

*Veel segghen, uyt de Kerck moetmen d'Afgoden dryven,
Maer dits een ydel vverck, soo sy in ons noch blyven.
VVant soo ons vveer gheryven d'Afgoden in de kist,
Soo mach men ons beschryven elck als een Afgodist.*

*Al seyden wy mitsdien, vvy hebben noyt gheboghen
Voor d'Afgoden ons knien, 'tvvaer goet vvast niet gheloghen:
Doch vvy zijn veel bedroghen van d'Afgod onbekent,
Die ons buyten ons ooghen seer jammerlijcken schent.*

*De Ioden die gheleert vwaren deur Gods gheboden,
Hebben als blint gheeert der Heydenen Afgoden;
Gods dienstknechten sy dooden en dies soo veel te meer
Hebben sy uyt te roden ghesocht de Christen Leer.*

*De Grieecken inden schijn vol vwijsheyt, doch verscheyden,
 VVel de voornaemste zijn die van veel Goden seyden;
 Soo dvvaeltmen dan in beyden, teghennatuur en vvet,
 Die ons tot Gode leyden, men sich halstarich set.*

*Ioden en Grieecken t'saem, hoevvel sy veel krackeelen,
 En elck in zijn lichaem heeft veel verscheyden deelen,
 Noch vuiltste Christus heelen, en helpen uyt den tvvist,
 En haer lieflijck bestreelen, dat sy een zijn in Christ.*

Het tweede deel.

Epistemon.

Ghy Ioden uwen Godt heeft u wel eer bemint,
 Wantmen by u zijn Wet zeer schoon beschreven vint,
 Op veel Sabbathen ick ghehoorich, ja met luyster,
 Heb wel daer op ghelet, doch veel dinghs was my duyster,
 Insonderheyt nu lest ick in u Schole sat,
 Hoorend' een vreemt man aen die zeer veel reed'nen hadt,
 Wat, hebt ghy Prophecy, ist in u Wet gheschreven
 Dat God u eenen Heyl, oft koninck hier sal gheven?
 Is nu dijn hope wech? en u verlanghen groot?
 Ick hoor dat ghy Luy zelfs dijn Heylandt hebt ghedoodt.
 Ick hoorde veel van u, 'twelck u naem was bevelecklich,
 Hoe? zydy int ghehoor of int gheloof hertneckich?
 Die Man die tuychd' u vast, zelfs met u Wetlijck schrift,
 Met reden vast ghegront, ja tot een overgift,
 Hoe qualijck en hoe sot u Volck hebben gehandelt;
 Want daer hy van ghetuycht die heeft zeer vroom ghewandelt:
 Ick had veel beter sin int loodtschap, maer ick weet
 Dat die zy heden doen, is morghen haer Propheet.
 Iae soo ick my verstaen yet van des Wets ghetuyghen,
 Daer Vorsten willen sy al staech ten onder buyghen.
 Fy Ioden, dat ghy zijt soo heftich in't ghebijt,
 Dat ghy den vromen doodt uyt bitterheyt en nijt.

Lechi.

Hoe komt het vrient dat ghy soo smadich zijt in't spreken?
 De Wet verstady niet, noch oock ons wetlijck preken:
 De Wet is ons alleen, end' wy verstaense wel.
 Want God heeft zijn verbondt ghemaect mit Israel,
 En of ghy somtijts komt de Leesen hooren lesen,

Ghy en verstaets u niet, ghy moet een Iode wesen.
't Is waer wy wachten wel op eenen Heer en Hooft,
Maer dat het Iesus sy wert van ons niet gheloof.
En als ghy niet en waert ons teghen gheen van beyde,
Soo hoordy wel terstont dat Rabbi hem weerleyde.
Maer datstu int ghesicht my smyt soodanich zant,
Dat wy de vrome doen door heftich onverstant,
O Grieck! besiet u selfs, en antwoordt my int ende,
Of wyse Griecken niet en lyden meest ellende?
Ick laet u Vorsten staen in wijs heyt seer vermaert,
Socraten hebby selfs te dooden niet ghespaert.
Grieck gheeft my nu de hant, zijn wy in een dinck salich,
Ghy zijt int selfd' en noch in veel meer dinghen dwalich.

Paulus.

O Mannen, d'wyl ghy zijt van tweederley gheslacht,
De een wil door de Wet God lief-tal zijn gheacht,
En d'ander door God-dienst en smokend' offerhande
Sich hout als of hy waer seer Godlijck van verstande:
Doch dat u God heeft lief, ist gheen dat ick vertoon,
En zijn Liefd' blijkt hier in, dat God zijn eenich Soon
Voor al ons sond en schult heeft laten schand'lijck sterven,
Op dat wy al hier nae een eeuwich leven erven.
V Israliten u wert eerst ghehouden voor
Dees Leer, om dat de Eet u vreugt tot sulck ghehoor,
En om dat ghy verstaet 'tverbont seer groot van waarden,
Daer God den seggen looft aen alt gheslacht der Aerden.
Iae, soo ghy't wel begrijt, Iood', Heyden in 't ghemeen,
Werden door Christi Bloet vereenicht, jae gantsch een.
Alleen wert afgheyscht Gheloof, en dies niet minders
Door Boet ghoorsaem ghedoopt wert ghy te saem Gods Kinders.
God heeft gheen lust in strijd', maer Vreders heeft hy lief.
Of nu den Iood', en dan den Grieck hem weer verhief,
't Is ydelheyt, want God oordeelt ons nae ons leven,
De Wet sal (niet beleeft) den Iood' gheen voordeel gheven,
En d'Heydens onbesneen, die haer doen schicken gans
Naer d' Wet en Wijsheyt, zijn natuerlijck vroom, nochtans
Om u tot het Gheloof van Christo te beweghen,
Weet dit, u s'levens troost is heel daer in gheleghen:
Dus lieflijck is den Vreed', die Iesus heeft ghewracht,
Den roemder Sectery die wort te niet ghebracht,
Hy neemt den scheyd-muer wech tussch Iood' en Grieck bestaende;
Zijn Bloet maeckt eenicheyt, het Hant-schrift dat ons maende
Van sonden, daer in dat wy Gode schuldich staen,
Dat is door hem ghescheurt, en heel te niet ghedaen.

V wert niet afgheyscht wetenschap menichvuldich,
Dan Liefde, die ghy zijt God en u naesten schuldich.

lechi.

Laet varen desen Man, want ick gheloof hem niet,
Onsen Rabbi gheleert soud't weten waert gheschiet,
Die hem ons Wet verstaet, end' al des Wets verklaren,
Die ist noch blind noch doof noch oock soo onervaren,
Dat hy sou weten niet, hoe, en wes, en waer an
Ons Heylant wert beken; zijn Leer is ydel dan.
s'Is nieuw en onbeproeft, end' noch niet aenghenomen.
De Schrift-gheleerde haer vals en yl verdomen.

Epistemon.

Ick kan my niet verstaen dan vast ghegronde reen,
En my behaecht een Leer die voortbrengt goede seen.
Dees Leer die is haer vrucht Gheloof, Liefd', Vreed' eendrachtich,
Sy wijst op eenen God, die werckend' is almachtich,
End' ons natuurlijk doen, uyt natuur kennis reen,
En maect gheen onderscheyt tussch' menschen in't ghemeen,
Want menschen menschen zijn, 'tsy Ioden ofte Heyden,
Natuur die maectse een, maer dwalinghe versheyden.
Dees Leere maectse een, ghelooven sy in Christ,
Dees grond-Leer die is goet, wijs waer hy diese wist.
Socrates leerde me al lyden en verdraghen,
Hy was een voorbeeld' om te leeren Vreed' naejaghen,
Hemselven hy veracht, gaf voor te weten niet,
Alleen dan dat hy wist te weten niet van't yet.
Verheven hoochmoet komt uyt dees verdeelde rotten,
Die selfs haer achten wijs, en d'ander al voor sotten.
Ghy Ioden acht te zijn niemand wijs dan een Iood,'
En onse secten zijn daer teghen weder groot:
Maer hoe? ghy loopt te saem noch om u Wetten kyven,
En elck die wil van u een Schriftgheleerde blyven.
Onder ons Griecken is de Pythagoorsche Leer,
d'Epicurische, met de Stoyische, die seer
d'Een teghen d'ander staen, elck die weet meer als ander,
En eenen Heraclijt beweentse met malkander.
De ydel woeldery van 't menschelijck bejach
Die baert in Democrijt door reden een ghelach:
En soo ick hebb' gheleert die gront van reen nae soecken,
Soo vind' ick dwaes heyt veel in al dees warre-boecken.
Een ware Godsdienst recht, en een goet leven stil
Soeck ick alleen, daer ick my vast aen houden wil,
Dies wert mijn herte vry tot dees Mans Leer ghetrocken:
Ick weet ten zijn gheen Goon dees hout of steenen blocken.

Ick weet ten is gheen vreucht, noch Goddelijck behaech,
 Noch gheen natuurs wellust, te twisten alle daech.
 God die de vrede zoekt kan gheen tweedracht beminnen.

Lechi.

O Epistemon Vriendt! hoe komdy toch dus binnen
 De valscheyt deser Leer, op vrede soo ghegront?
 Den vrede komt uyt God, woont inder menschen mont,
 Maer hoe zy vredich zijn dat oordeelt uyt de wercken.
 Dees nieuwe leere mach roemgierich haer verstercken;
 Maer te Corinthen is ghespleten haer Ghemeent.
 Komt dan, hoort Moses Wet, die God ons heeft verleent,
 En leeft naer dees manier, laet Ioodtsch' licht U besnyden,
 Soo meuchdy seecker gaen, 'tVerbont zal u bevryden,
 Als Messy ons belooft vreuchd'lijck als Koninck komt,
 Soo wordy met ons loon en Heyligh zaet ghenomt.

Epistemon.

Het Iood'sche levens rom verwaend'lijck opghesteghen,
 (Doch onveracht de Wet) en kan my niet beweghen.
 Wie prijsdy anders om haer deucht als u Gheslacht?
 Selves los en ist gheen deucht, d'wyl deuchde is een kracht.
 Is dan alleen Gods Wet oorsaeck van u verheffen,
 V ongheregheltheyt de straffe Wet sal treffen.
 Is dan u leven goet, of is u Leere wijs,
 't Gheslacht en voordeelt niet, noch Wet en gheest gheen prijs,
 Dan diese wel beleeft, de Griecken dit wel weten,
 'tIs ydelheyt dat ghy zijt boven haer vermeten.
 V Leeringhe die is met d'hare zeer ghemeen.
 d'Epicuristen dat zijn rechte Saduceen,
 De Stoysche die deucht als 'thooghste goet doen blijcken,
 Seght waerom zouden zy u Pharizeen doch wijcken?
 d'Hoochdraghentheyte die is in beyde even groot.
 Wat helpt doch uwe Wet als wy steeds blyven doodt,
 En eerst hier namaels voor den hooghen Godt verrysen?
 Wat kanmen beter hier als ware deucht bewysen?
 Is uwe Wet van Godt, leest Godelijck en oprecht,
 De Griecken die en zyn natuurlijck niet so slecht,
 Of s'hebben Wetten goet, by d'uwe te ghelijcken;
 Want Godt is eenen Godt over al 's Werelts Rijcken.
 Ghewislijck hy is oock ons allen goedertier,
 Maer gheen Landt noch gheen Volck en leeft op een manier.
 Ick achtet heel onnut hem selven dus te romen,
 Dewijl van Godt soo veel verscheyden goed'ren komen,
 Doch een dinck wondert my, wanneer ick hier op let,
 Daer ghy van eenen Godt hebt eenich eens een Wet,

Hoe komdy dan in twist, in tweedracht en verkeertheyt?
 'tKomt deur gheen onverstant, d'wyl ghy romt van gheleertheyt,
 Is u gheleertheyt wijs, soo kentse wel de reen,
 Kent ghyse, waerom wert sy dan van u bestreen?
 En vliedy strijdt, hoe komt dan onder u sulck stryden?
 Eens anders lafter die en kan u niet bevryden.
 Des moet ick neerstich zijn om weten dese Leer,
 Ick moet vernemen, en verhooren daer van meer.

Lechi.

Ick soude lachen, maer my stoonis schier komt quellen,
 Dat defe Grieck hem wil nevens de Ioden stellen.
 Bewyst eens dat wy zijn verblint, als ghy versot,
 Dat wy Son, Maen, Vuyr, Beeldt hier eeren als een Godt.
 Dat ghy de Stoysche als Phariseen gaet loven,
 De Saduceen gaen selfs u secten al te boven.
 Bewijst eens dat ghy hebt Gods Wet en zijn verbont,
 Die hebben wy van Godt, en u ist niet ghejont,
 Tweedracht en dwaling' rijst wel uyt een kleyn oorsake.

Epistemon.

Gheeft lust en heb ick om de Ioden vuyl te maken,
 Maer dat sy leven oock als wy in onverstandt,
 Dats waer, want vol Afgoon is wel gheweest hen Landt,
 En des te meer, dewijl wy 'tzaam in dwalich swermen,
 Soo hoop ick dat hem Godt, sal over ons ontfermen,
 Nae dien de Leer van Christ dit inhoud en brengt me,
 Soo wil ick hooren haer, en luysteren nae vre.

Choor.

*De Goude Son begon den morghen root
 t'Verdryven: ron en vvon, deur VVolcken groot
 Sy lustich schoot, en maeckte klaer
 Des Hemels Cloot en lieflijck, maer
 Soo gantsch lofbaer van haar de Christen Leer
 Verjaghet seer noch meer
 Dolinghe svvaer, gheeft daer voor vvaerheyte eer.*

*Ghelijckmen siet, dit schiet door vvonder-kracht,
 De Iode yet vvil niet sulcks sy ghevvracht.
 Devvijl hy acht, het vvetlijck licht
 Is vol van kracht, des zijn ghesicht*

*Blijft onghericht, en dicht den klaren glans,
Veracht hy gans, nochtans
Die niet en svvicht, maer sticht der eeren krans.*

*Den Grieck die hoort Gods VVoort, en oock de VVet,
Des komt hy voort, en door 'topmercks ghelet
Vint hy besmet hem zelfs, en sach
Het loods opset vol ijl bejach,
Soo dat den dach vermach te vvysen vroet
Al 'tvuyl, en doet 'tghemoet
Een vrolijck vvach, ghelachen ruste zoet.*

*Tvvee dinghen staen ons aen te sien altijd,
Dats het vermaen ghedaen met grooter vlijt.
Verstaende zijt, deur redens gront
Men vverdt bevrijt van valschen vont.
Roemenden mondt terstondt niet schielick looft,
Maer reden klooft, berooft
Van 'tonghesondt, 'tverbondt ons vast aen 'thoof.*

*Menich die zijn in schijn van heylicheyt,
Ten is gheen pijn dat sijn haer mont vvat seyt.
Sy dencken 'tleyt hier of daer in,
Men moet bereyt staen nae haer sin,
Of ons ghevvin vvaer din, vwie dan niet schrickt,
Blijft ongheschickt verstickt,
Naer lootsch onmin, 'tghespin vliedt, eer't u strickt.*

*Dats hebt gheen vaer, al vvaer yemant soo stout,
Dat hy ons naer veel quaet als Heydens hout,
Schrickt niet noch stout om liefd'loos sot,
d'VVijl ghy betrouyt en kleeft aen Godt,
d'Heer self dit rot bespot, 'tvelck dunckt het staet
In hoogher graet vervaet,
Daer't selver tot, 'tgebodt niet voort en gaet.*

Het derde deel.

Epicurus ende Cleanthes twee Philosophen.

Als den natuurschen loop indachtich my vermaende,
 Hoe alle dingh hier komt en weder is vergaende,
 Niet blijft hier van al dat ter werelt oyt verscheen.
 Mensch, Dieren, Bloemen, Kruyt, 'tvergaet en treckt al heen.
 Ons leven kort en ijl dat moet zeer licht verdryven,
 De Goden en Natuur alleen int leven blyven.
 Wat Mensch van hier vertreckt, niemant en keert weerom,
 Die doot is die blijft doot, wat segghen dan nu som,
 Datter noch hope is, ja vast, om noch te leven?
 Ick zie gheen reen waerom ick dit gheloof zoud gheven.
 Noyt Mensch en quam hier weer, doot zynde, uyt zyn graf.
 Wat praet ick? de Natuur noyt sulcke krachten gaf.
 Maer'tis natuurlijck hier te leven en te sterven.
 Natuur en heeft gheen strijdt, waer door zy mocht bederven.
 Dit is Natuur en loop, ghelijck de Zee beschuymt
 d'Een golf na d'ander gheeft, zy oock soo niet versuymt
 d'Een Mensch te nemen wech, en d'ander te doen komen.
 Ghelijck 't Hof jaerlijcks werdt vernieuwt met jonghe Blomen,
 Soo werdt het Aerdtrijck meest van Menschen nieu bewoont.
 Natuur Vorst, Koninck, Prins, noch niemant en verschoont.
 Na 'toverlegh van dit, ick hielt voor droom ghedachten,
 Dat Menschen die vergaen, een leven noch verwachten,
 De wyl zeer haest verloopt ons leven broos en kort,
 't Lichaem ghevoedt uyt d'aerd, tot aerd' en asschen wort.
 Sotlyck leest dan de Mensch, die hier leeft vol onrusten,
 Die van hem selven keert Natuurs weeldighe lusten.
 Natuur voordeelt die Mensch die niet is traech noch slack,
 Want sy hem presenteert een leven vol ghemack.
 Waerom denckt niet die Mensch, wat hoof ick dus te zorgghen?
 Want leef ick nu, ick kan doot wesen noch voor morgghen.
 't Natuurlijck overlegh gheen hoogher goet my gheeft,
 Dan datmen nae den lust van zyn Natuur leeft.
 Niet datmen zy ghelijck den Wolf wreet int verscheuren,
 Noch Leeuw om moordt te doen, noch Tortelduyf om treuren,
 Noch Varcken om den zack onmatich t'overlaen:
 Maer laet de goe Natuur alleen haer wegghen gaen.
 Onmaet is on-Natuur, het Lichaem t'overladen
 Werckt zieckt, en zieckt de doot, die af-snijdt 'sLevens draden,
 Maer dat Natuerlijck hem de Mensch na lust wel doet,
 Dat vind ick hier te zyn, zyn alderhoogste goet,

Wie doet de Mensch doch wel, wil hy't hem selfs niet jonnen?
 Natuur en zou hem nau meer voordeel gheven konnen.
 Gheen meerder Sot oft Nar en mach dan wesen niet,
 Dan diem' hem selfs aendoet om dit of dat verdriet.
 Neen vrolijck leef ick, ick neem aen de Wijn om drincken,
 En bidde die Natuur my jaerlijcks meer te schincken.
 Ick klee my teghen 'tkoud', en warme my by 'tvier,
 En dencke dit ist al, wy hebbent doch al hier.
 Wat schroomt hem doch die Vreck te eten goede spyse?
 Ick grypet voor hem aen, en segh 'tis soo mijn wyse.
 De malle Giergaert houdt zijn ghelt in zijn Kantoer,
 Schroomt d'uytghheef, ick ghebruyckt, en heb mijn lust daer voor.
 Ick slape na mijn lust, Natuur noyt Vrouw en misten,
 Want dit is de manier van mijn Epicuristen.

Cleanthes.

Al 's Werelts oumloop staegh wijst datter Goden zijn,
 't Werckt al in zijn Natuur, de Sonne met haer schijn,
 De Wint, Vuyr, Locht en Aerd', Vee, Menschen woelen stedich,
 Soo konnen oock de Goon int wercken niet zijn ledich.
 'tIs wonder dat ghezeydt dit wert van Secten boos,
 Dat de Goon met ons doen haer moeyen niet altoos.
 Wy segghen doch goet rond dat Menschen gheen dinck uytten,
 Dat zy in haren Raet voor heen soo niet en sluyten.
 Men siet der Menschen loop, haer opkomst en haer val,
 De Goon doen quaet en goet, de Goon die doen het al.
 't Is waer dat zy nochtans ons deuchde oock beloonen,
 En d'wyl men uyt Natuur de Deucht behoort te kroonen,
 Soo prysen wy de Deucht, want Deucht is zalicheyt.
 De Aerde, Wint en Vuyr ons al tot Deuchde leyt.
 Deucht is goet in haer selfs, wy prysen 'tlevendeuchd'lijck,
 De Reghen doet ons Deucht, oock Maen en Sonne vreuchd'lijck:
 Het Aerdtrijck doet ons deucht, en gheeft ons vreucht al 'tjaer,
 De Dieren doen ons Deucht met Wolle, Vel en Hayr,
 Goe. Menschen doen ons Deucht, met hulpsaem goede dinghen,
 Natuure doet ons Deucht, begaeft ons zonderlinghen.
 De Goden doen ons Deucht, daer al het goet uyt rijst.
 d'Wyl dan 't gheschapen al, Deucht in zijn wercken prijst,
 Soo segghen wy de Deucht ist hoochste goet door desen,
 Soo smaden wy de Sect die aers ghesint mach wesen.
 Wy haten niet so zeer als voor te gheven dat
 De Goden niet en doen tot klene dinghen wat.
 De oude Schryvers al, en Leeraers deser Landen
 Hebben tot Goden-dienst ghepresen d'Offerhanden.
 t'Athenen is Minerf soo langh Gods-dienst ghedaen,

Op dat dees wijs Goddin zoud' dese Stadt voor-staen.
 Te Delphos werdt Apoll' gheert, Diaen t' Ephesen,
 En elck Landt heeft zijn God om zijn weldaedt ghepresen.
 't Is al om Goden gunst, voorstaen en schickingh sijn,
 Dat hier in dese Stadt soo veel Altaren sijn.
 Siet dan O Epicuur hoe groot dat is dijn dwale,
 Sy strijdt teghen 'tgheloof der Ouders altemale.
 Bekent dat niet Wellust, maer Deucht ist hoochste goet.
 Want dees wellusten Leer tot alle boosheydt voet.
 Wellust baert holvaerdy, oock hoerdery en stelen,
 Gulsicheydt, overdaedt, en brassery by velen.
 Dit volcht uyt uwe Leer, dit wortelt in veel quaet.
 Want die zijn wellust volcht is maer een vuylen Vraet.
 Niemandt werdt zat van lust, ist goet die te volbringen?
 Soo noemt ghy 'thoochste quaet te zyn de beste dinghen.
 Noyt Leer soo schad'lijck was voor Landt, Ghemeent en Heer,
 Want zy leyt Wet en Zeen, Loon ende Straf ter neer.
 Gheen Boghers konnen meer als wilde Dieren woelen,
 Dan die haer lusten sot in alle boosheydt koelen.
 Daer zietmen meest ghekijf, doodtslach en toren dol,
 By sulcke die van Wijn staegh zijn ghesopen vol.
 Wie zijn meer suypers dan die hare lust vol-voeren?
 Wie vecht? slaet doot? wie loopt? en wie verkeert met Hoeren,
 Dan die zijn lust voldoet, is droncken vanden Wijn.
 Straetschenders, Dieven veel, zijns' alsse droncken sijn.
 Men ziet dus dat de Leer tot volgh-lust der Nature.
 Is oospronck van veel quaet, en aller boos heydts schuere.

Epicurus.

Cleanthes ghy zijt selfs die uwe Leer verschoont,
 Selfs pryser achtmen niet die aar Luy feyl verdoont.
 En als dit yet wat ghelt, soo ghelt dit segghen vastich,
 Natuurlijk is de Mensch hem gheensins overlastich,
 Natuere haet onmaet, onmaet Natuere krenckt,
 Niemandt en zoekt 't gheen hy hem quaet te wesen denckt.
 Natuurlijk vlietmen 'tVuyr, om niet daer in te branden,
 Fenijn, Slangh, Wolf en Leeu, oock Beer en Draecke Tanden,
 Natuere vliet al 'tgheen dat zy voor schade acht//
 Waen-geert bedriecht Natuur, en onmaet haer verkracht.
 Natuur lust niet tot quaet en schade van haer selven,
 Sy lust na spijs noch dranck, tot Natuurs overwelven.
 Natuur en lust gheen zieckt, ensieckt komt door onmaet:
 In somma zy en soeckt gheensins haer eyghen quaet.
 Natuurs lust is dan niet, ghekijf, dootsslach of tooren,
 Want Wetten goet die doen voor 'tquaet haer straffe hooren,

Natuur vliet straf en doodt, en tooren die ontstelt,
 Gheschieter quaet, Natuur lijdt door onlust ghewelt.
 Nochtans dijn yd'le mont komt myne Leer verdommen,
 Als offer alle quaet door Natuurs lust soud' kommen.
 Dit wederspreeck ick hier, en zegh aldus daer by,
 Datter gheen Leer soo quaet als der Stoycken zy:
 Gheen Lere die meer streckt tot laster vande Goden,
 Gheen Volck dat soo onnut het quaet soeckt uyt te roden.
 Het eerst is blijklijck waer uyt dynen eyghen mont;
 Want so mijn Leere streckt tot grouwel en tot zond,
 Soo zijn de Goon niet wijs, oft anders quadertieren,
 d'Wijl zy mijn Leer met haer ghevolch alsoo bestieren,
 Seghdy de Goon zijn goet, maer 'tis Naturen schult,
 Natuere vliedt het quaet, s'is oock met goet vervult,
 Hoe dat ghyt hebt, ghy drijft in desen quade saecken,
 d'Wijl ghy seght dat de Goon doch alle dinghen maecken.
 Die 'tquaet de Goon toeschrift, en lastert die haer niet?
 Onnut is teghen Leer, ast al door haer gheschiedt.
 Wie kan haer wil oft macht, en daden spreekken teghen,
 Als niemant goet of quaet mach sonder haer beweghen?
 Wat lastert ghy dan 'tquaet, en prijst soo zeer de Deught,
 d' Wijl ghy haer wil of macht niet wederstaen en meucht?
 Zijt dan vry onberoert, en wilt dijn Leer aenmercken,
 Ick seggh laet God int zijn, en wy int onse wercken,
 Dat is, leeft na Natuur, ghy doet gheen quaet voor al.
 Natuere wijst ons wat men doen oft laten sal.

Cleanthes.

Wat meent doch Epicuur hy heeft hem wel ghequeten?
 Zijn Leere opgherecht, en d'onse neerghesmeten.
 O neen! want deucht blyft deucht, en 'thoohste goedt altijd,
 Wellust tot ondeucht leyt, 'twelck teghen 'tgoede strijdt.
 Maer dat Natuur is quaet, en lust die zy wil baren,
 Dat heeftmen soo ghelooft wel over vele Iaren.
 De Goden hebben zelfs so veel aen desen wroegh
 Te temmen dat zy haer dickwils misgaen ghenoech.
 Den Tael-Godt dieftich is, den Strijdt-Godt heeft beslapen
 't Smits Wijfs, Pallas en hy zijn veeltijds in die Wapen,
 Van Menschen-moorden lust staen zy dan vol ghekropt.
 Men seght oock dat Iupijn Vulcanus heeft gheschopt
 Ten Hemel uyt, deur dien hem torens boosheyt neychde,
 En dat door torens ruymt hy Iuno daer me dreychde.
 Terwijl dan toren dol beheerst de Goden groot,
 Terwijl oock 'toverspel gheschiet deur lusten snoot,
 Terwijl den Nectar hun van nuchterheyt beroofde,

Soo is ons Natuurs lust oock voos soo ick gheloofde.
 En dat de Goon wel zijn vol gramschap onghetemt,
 Dit sietmen als yet quaets van ons werdt toeghestemt.
 Maer dat ons tijdt om gaen van hier niet waer verloopen,
 Exempels en bewijs brocht ick nu voort by hoopen.

Gelasius.

Ick ben verwondert dat wyse Luy soo dwars legghen,
 En dats' altijd malkaer so strydich wedersegghen.
 't Schijnt dat de Werelt heel vol tweedracht en vol twist// is.
 My dunckt dat 't Priesterschap vol kyvens en vol list// is.
 Laest verhaeld' ich soo wat van het ghemeene peupel:
 Maer wat isser van? daer is meer dan eene kreupel.
 d' Gheestlijckheyt die ons leert, oft te leeren behoort,
 Die gaet selfs behoorlijck in veel dinghen niet voort.
 Wat beduydt doch al dit warren en disputeren?
 Soumen ons 'tgoede niet zonder twist konnen leeren?
 Doch ick sie wel hoe't is, de Priesters dencken, dat
 Haer t'hoochte woort toekomst in yder Dorp en Stadt:
 d'Wijl zy dienen die Goon, die alle dingh bestueren,
 Des mach niemant by haer van ampts wegghen ghedueren.
 Want hun hand'lingh is Godlijck ende zeer ontsien,
 Sy willen Godsdienst doen, maer de Menschen ghebien.
 't Kerck-voochden is haer klein, want sy moghen met eeren
 't Volck wel na haren sin onderwysen end' leeren:
 Maer dit ist dat haer schort, dat in sulcken ghebouw
 De Kerck-muer haer ghebedt te nauw bepalen souw.
 Daerom prijs ick haer dit, naemlijck dat zy begheeren
 Te voeren heerschappy over Vorsten en Heeren.
 End' om dat die soo zeer roemen van Mars hen Vaer
 Door zijn kracht van leven en wapenen strijdtbaer,
 Soo weten zy die haest al weder te verbloden
 Met haren schoonen schijn, en praten vande Goden,
 In welcker ghemeenschap dat zy ghestadich zijn,
 End' hoe zy bewegghen den opper-Godt Iupijn,
 End' hoe hy haer verleent sulcken macht en vermogghen,
 Dat sy comen terstont nae zijn blixem ghevlogghen,
 Den welcken sy seer fel met Priesterlijck bedrijf
 Aenvaten, en het grau stracx werpen op het lijf.
 En isser yemant die daer voor niet wil verschricken,
 Op dien en doen sy niet dan donderen en blicken,
 En dreyghen met gramschap haer pylen vol van vier
 Op die te schieten af, nae de oude manier,
 Ghelijck ick oude luy wel heb hooren vertellen,
 Hoe sy verdoemen 'tVolck, en wysen 't nae der Hellen.

Maer ick ben aers van sin, en daer toe al te loos;
 Want ick acht haren Blick ofte Ban niet altoos,
 Ghelijcker nu veel zijn die al de Priesters krachten
 Soo kleen als een boom-stroo, ja noch veel minder achten.
 Doch al te kleen is quaet, dewijl men op dien voet
 De quade luy vervaert, en leertse werden goedt,
 Anders doense veel dat soo veel heeft te beduyen,
 Als een Ey op een Kord'waghen te loopen kruyen.
 Alsoo ick korts heb veel spitsinnicheyt ghehoort,
 Daer van men int ghemeen qualyck verstont een woort.
 Tis meer dan tijt dat ick op hou, eer zy met toren
 My schelden voor een geck, oft sotte mallen dooren.

Choor.

*Daer is veel schil deur onverstant verkeert,
 VWant elck die vvil dat hy het beste leert,
 Die niet begheert een beter toe te staen,
 Die vverdt verheert van zynen sotten vvaen,*

*Of menich dan hem stelt als Meester vvijs,
 Den schijn en kan hem gheensins gheven prijs,
 Hy glijt op't Ys, die denckt ick ben vry yet,
 Sulck teder Rijs men licht af-rucken siet.*

*Noch dvvaeltmen vvel zijnde gheleert zeer vroet
 In lusts ghequel, als men die quaet voldoet,
 Doch lust is goedt, om te behaghen Godt,
 Die opgevoet vverdt recht in zijn ghebodt.*

*Maer lust voldaeen, deur qua Natuur ghebaert;
 Is vanden quaen, en niet ons eyghen aert,
 VVellust ghepaert met een Natuur vol zondt,
 Vliet die bedaert, en bouvt op goede grondt.*

*Ghelijckmen mist int volghen der vvellust,
 d'Epicurist is nauvv hem zelfs bevvest,
 Zijn gheeringh' blust hy even als een Svvin,
 Zoo ongherust, kan oock een Stoyck zijn.*

*Want als ons doen gheschiedt door Goden dvanck,
So zy bevroen, elck houdt zijn leven lanck
Den ouden ganck der zond' en dolinghs pat,
Loopt yemant manck, Godt heeft zijn vvil ghehad.*

*Vwie kan tot deucht ons gheven goeden raet,
Als vander jeucht natuur is boos en quaet?
Alsmen onmaet niet soude konnen vlien,
Zoot qualijck gaet, Gods vville moet gheschien.*

*Dvvalingh is hier, als men seght, elck die leeft
Na Gods bestier, so hy't int herte gheeft.
Niemant en sneeft teghen Gods vvil dan niet,
Wantmen aenkleeft, Gods vvil in als ghechiet.*

*Zo elcke Seckt heeft quade Leeringh in,
Die rou vervveckt in menichs hert en sin,
Des niet te min een goe Leer gaet gheen mis,
Die haer ghevvin goet deur Gods goetheyt is.*

Het vierde deel.

Titus.

Dat yemant van ons drien een praet zou brenghen by,
Soo zy u Luy vertelt hoe 'tkortelingh ginck met my.
Een Iode hier in Stadt, een handelaer in Zyde,
En zyde Waren veel, die hy verkrijcht by tyde
Van Damasco, die heeft my een goedt deel verkocht.
Graech was ick na dit goedt, ick haddet langh ghesocht.
De somma die liep hooch, ick quam tekort int tellen,
Dies vraechd' ick of hy't my wou voor een tijdt by stellen?
Ick vant hem daer toe reed', hy zeyde my by dien,
Dit ghelt doe ick niet min dan 'thondert op vierthien.
Wel zeyd ick Iode, hoe? wat? wildy dryven woecker?
Ick winne waer ick kan, elck is om winnen kloecker,
Seyd' hy, en mits hy sach, dat ick zeer was ghepost,
Hy hielt hem stijf, so dat ickt hem beloven most.

Ick was verwondert, want ick dacht dat by dees Lieden,
 Gheen winnings over-tol so vrylijck mocht gheschieden.
 Ick meende haren God, daer zy op roemen zeer,
 Die gaf hun door zijn Wet een beter trouwe Leer.
 Maer siet ick vant my dus, en anders noch bedroghen,
 Soo dat ich docht die winst doet lieghen en menich loghen.

Talus.

Nu Titus dit vertelt, ick hebbe memich Iaer
 Veel koopmanschap ghedaen, in veelderhande waer.
 Ick sach noyt slimmer tydt, of menschen soo gheslepen:
 Want hoe men 'tkeert of went, men ist altydt begrepen.
 De Luyden hedens-daechs achtent voor eere best,
 Als sy haer roemen zoo, ick nam die Man uyt 't Nest.
 Gheen Waer blijft onvervalscht, soo speeltmen menghel, manghel,
 De koopmanschap is nu eendoodelijcke Aughel.
 'T bedroch is eer en deucht, uyt strijck en vroomheyt hiet,
 Ick dacht laest by my selfs, ick krygher in verdriet,
 En zoo ick anders my wel wiste te gheneren,
 Den Handel sou ick nu wel willen gantsch ontberen.
 Meer Luyden zijn ontrou, als Ioden in dees Stadt,
 Hoe wel die gheen goe naem in langh hebben ghehad.

Eurialus.

Talus, ick segh oock soo, wy weten wel wat treecken,
 De Koopluy om haer winst nu voor gheen zonde reecken.
 Mijn Ouders hebben my vertelt end' wel ghesecht,
 Dat 'tVolck hier voortijts was in handel zeer oprecht,
 Maer nu, hoe datse som schynen te zijn devoter,
 Wtstrijckers zijn sy maer, en loghenaers te grooter.
 Ick hebbe gantsch gheen zin in luymmer, oft die liecht,
 Niemand zie op den schijn, dewijl hy veel bedriecht.

Paulus.

De goede Godt die laet de tyden vast gaen henen,
 Hem zy lof, eer en danck, de [t]ijdt is nu verschenen,
 Tis nu de rechte tijdt, 'tis nu de tijdt van boet,
 Tis nu de tijdt daer in God ons wil wesen goet.
 Tis nu de tijdt daer in hy vrede latet preecken,
 En dat aen alle Volck, die niet en blyven steecken
 Int oude leven boos, vol zond' en overdaet,
 Maer die na bet'ringh staen, en keeren af van 'tquaet.
 Godt wil ghenadich zijn, end' haer zond vergheben.
 Dit raed ick yeg'lick aen, wil hy hier naemaels leven.
 O Mannen stelt u niet ghelijck den boosen aert,
 Godt heeft zijn eenich Soon uyt liefde niet ghespaert.
 De Wereldt heeft God zoo zijn liefde laten erven,

Dat zijn eenighen Soon voor haer heeft willen sterven,
 Op dat al die in hem gheloven vast en wis
 Verrysen, zoo als hy oock selfs verresen is.
 Op dat hy naemaels haer mach zalichlijck vereeren,
 Doet boete dan, waer na toefdy u te bekeeren?

Cleanthes.

Hebdy oock oorlof Man dat ghy hier preecken meucht?
 Wat wildy leeren ons die zelfs leeren de deucht?
 Weet ghy wel dat wy zijn gheleert in alles kloecklijck?
 Ick acht ghy zijt een Leeck niet onderwesen Boecklijck.

Paulus.

Ick leer u ware deucht die Godt behaghen zal,
 En een Gheloof aen Christ, daer ghy doch niet met al
 Af weet, noch hebt ghehoort, 'tgheen ick u hier verkonde,
 Dat is deur dit Gheloof verghevinghe van zonde,
 Het welck u nutbaer goet tot salicheyt ghedijt,
 Als ghy uyt 'taertsche slijck weder verresen zijt.

Epicurus.

Hy predickt nieuwe Goon, en voorts een dingh onmooghlijck
 Het welck Natuur noch Reen gheensins en is ghedooghlijck.
 Soo veel de Goden nieuw belanght, het is zeer stout,
 Want wy ghelooven vast aen al de Goden oudt,
 En vant verrysen, om hier na noch eens te leven,
 Als sulcks bewesen werdt sal ickt geloove gheven.

Talus.

Wat seght die klappert al, hoe gaet hem soode mont?

Titus.

Hy leert van Goden nieu, hy maecket vry wat bont.

Paulus.

Hoort Mannen en verstaet, en let op mijn verhalen,
 Ick leer gheen nieuwe Goon, als and're die wel dwalen.
 Maer siet ick kom en brengh een blyde boodtschap hier,
 Van d'eenich, eeuwich Godt, almachtich, goedertier.
 Ick spreek van aers gheen Godt, dan die voor alle tyden
 Gheweest heeft, is, en blijft, die wil ons nu verblyden.
 Dat ick van Iesu spreek, ghelooft hy is Gods Soon,
 Dat hy verresen is, en dat oock soo de doon
 Verrysen sullen noch, strijdt niet teghen Gods machte,
 Noch teghen de Natuur, wilt ghyse nemen achte.
 Op al de Zaden siet, hoe oock het Tarwen graen
 Int Aerdtrijck te eerst vergaet, en na weer op komt staen.
 De Winters koud' verdrijft het Gras, Groent ende Bladen,
 Dat Somers weer verryst, en komt met Vrucht gheladen.
 Wt Gods macht, ick zegh, dier uyt niet al maeckt, die heeft

Macht te verwecken naer 'tgheen voortijts heeft gheleeft.

Eurialus.

Wel wat is dit voor nieuws? ick hoordet noyt mijn daghen.

Cleanthes.

Komt Vrient wy moeten u daer meer af onder-vraghen.

Titus.

Wat nieus Mannen, wat nieuws, komt luystert voor den Raet.

Talus.

Och Pallas ziet eens af, siet wat hier al omgaet.

Cleanthes.

Mijn Heeren dese Man die hebben wy bevonden
Te leeren in de Stadt, 'tgheen noyt voor dese stonden
By Iode noch by Grieck te voren was gheleert,
Wy hebben reeckenschap van syne Leer begheert,
Doen wist hy daer terstont een reden op te maken.
Maer op dat kennis ghy mocht nemen vander saken;
Dewijl een nieuwe Leer altijd tot oproer streckt,
'tWelck inde Borghery gheen vruntschap en verweckt;
En d'wijl den standt der Stadt daer veel aen is gheleghen,
Soo brenghen wy hen hier, mijn Heeren let te deggen
Op dese Leeringh nieu, te voren niet ghehoort,
Wat onrust en wat moeyt hier uyt kan komen voort.
Want wy Gheleerden oudt, by 't oude willen blyven.
Siet dan mijn Heeren toe, wat hier uyt voort wil dryven.

De President.

V werdt hier op-gheleydt van d'Heeren deser Stadt
Reeckeningh uwer Leer, op dat wy weten wat
Ons dan te doene staet, tot rust van ons Ghemeente.
Seght op wat nieus, wat vreemts, leert ghy hier tot verkleente?

Paulus.

Ghy Mannen, Heeren van Athenen 'kheb ghesien
V overg'loovicheyt in alle dinck, mits dien
Ick voorby gaende was, en u Gods-dienst aenschoude,
Vont ick een Outaer staen, 'tgheschrift daer op van Goude
Was d'onbekenden Godt, nu doe ick gheen dingh meer,
Dan ick verkondich dien, den welcken ghy me teer
Onwetend' Gods-dienst doet, dien God die d'Werelt maeckte,
Met al datter in is, en d'Werelt oyt ghenaeckte.
Want hy een Heere is van Hemel en van aerdt,
Soo is de Woningh hem in Tempelen niet waert,
Die ghy oft and're maeckt met menschelijcke handen,
Hier van werdt hy oock niet gheeert door offerhanden,
Als een die yet behoeft, want hy 't al selver gheeft,
Oock 't leven selfs aen elck, alle Ghedachten heeft

Van Menschen hy ghemaect, en haer oock daer beneven
 Des Aerdtrijcks ronde kloot om wonen inghegheven.
 Van eeuwicheyt voorsien heeft hys' een perck gheset,
 Hoe langh' en verre zy hier wonen sullen net,
 Op dat van herten zy den Heer te dienen sochten,
 Of sy hem voelden doch, vinden en lieven mochten.
 Tis waer hy noyt niet veer van ons te zijn en pleeght,
 Want in hem leven wy, en worden wy beweeght;
 In hem zyn wy, alsoo sommigh' uwer Poeten
 Hebben ghezeydt, wy ons zijns aerts te zijn vermeten,
 Ist dat wy Godlijck zijn, van synen aert gheteelt.
 Meent niet de Godtheyt zy ghelijck van eenich beelt,
 Van Silver oft van Goudt, naer Menschen kunst en dichtingh
 Tis waer Godt heeft den tijdt der onwetenheys stichtingh
 Ghenadich oversien, maer nu ghebedt hy, doet
 Aen allen eynden, O ghy Menschen! ware boet.
 Om dat hy eenen dach gheset heeft op den welcken
 Hy rechten wil den rinck des Aerdtbodems, en elcken
 Recht en Gherechtheyt doen, door eenen Man, door wien
 Hy vast besloten heeft dat alles sal gheschien.
 Voorhoudend' yeder een 'tgheloof dat hier toe strecket,
 d'Wijl hy hem vander doodt heeft troostbaer opgheweeket.

President.

Vertreckt op dees tijdt, tot het ons eens beter past,
 De Goden laten wy begaen, want 'tis hen last
 Te heerschen int ghemoet, maer wy zijn swacke Menschen
 Die geerne 'tgoede zien, en 'tbeste willen wenschen.

Choor.

*Onkond' der dinghen doet veel scha,
 Int vvel verkiesen voor oft na:
 Achtmen voor quaat het geen is goet,
 Zo vverdt de dvvalingh opghevoet.*

*Door onkunde neemt menich Man
 Zijn eyghen schade vvillich an.
 VVant 'tghen hy doet acht hy voor 'tbest,
 Kennis door scha krijcht hy op't lest.*

*Daer vwort ghedvwaelt in kennis kracht,
 Als men 'tverganck'lijck goet meer acht,
 Als 'teeuwvich Hemels zielen Heyl,
 Onkunde brengt ons in veel feyl.*

*'tBedroch en lieghen door onkond'
 Rapen en schrapen is gheen zond',
 Soo men van't tijdtlijck heyl vervvacht,
 Die meest heeft, luckichst vvert gheacht.*

*d'Onkennis maect ons vvel soo blent,
 Dat niemant nauvv hemsel verkennt.
 Die hem niet kent, vvat sou den dien
 Noch dinghen buyten hem besien?*

*Men seyt ghemeenlijck, dooltmen vvat,
 Ons' natuur hevet langh ghehadt,
 Iae al ghe-erft van Adam af,
 En draecht de quaetheyt tot in't graf.*

*Is ons' natueren eyghen aert
 Dat sy in ons selfs boosheyt baert,
 Die dees onkund' van ons voorstaet,
 Die maect Natuur en Schepper quaet.*

*Ist door Natuur, oft vvanen vals,
 Oft door onkund' ghevveest in als,
 Dat loodsch' en Grieckse Secten voort
 Dus vveder stonden 'sHeeren VVoort?*

*Door onkund' vvaen en hooghen moet,
 De qua natuur vvert uyt ghebroedt,
 Die haer door dese krachten roert
 So vverdt de goe natuur vervoert.*

*Als reen tot kennis vverdt besocht,
VVi d'vvalingh vverdt den mensch ghebrocht;
VVant als d'Atheensche Raedt vvist hoe,
So stonden zy som Paulus toe.*

*Gheluckich dan ist Landt ghesteldt
Daermen gheen Vonnis doet om ghelt,
En daer den Raet reen vvijjs bevroen,
En beyd' haer Ooren open doen.*

*Godt zeghent overvloedich 'tLant
Daer Rechters zijn met goedt verstant,
Die niet 'tghemoedt d'vvinghen door pijn,
Maer laten Godt zelfs Rechter zijn.*

